Föreningen Heimdals folkskrifter. — N:r 7.

OM

KÖP, FÖRSTRÄCKNING

OCH

BORGEN

AF **JOHAN WIDÉN** V. HÄRADSHÖFDING --------------- STOCKHOLM F. & G. BEIJERS BOKFÖRLAGSAKTIEBOLAG

Upsala 1893 Almqvist & Wiksells Boktryckeri-Aktiebolag.

Förord till den elektroniska utgåvan

Boken, som tillhör University of Michigan Library, har scannats av Google Books. Den anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i mars 2014 av Bert H.

Om köp, försträckning och borgen.

Som bekant är Sveriges nu gällande lag, 1734 års lag Inledning. som den med hänsyn till året för dess antagande af Rik-sens Ständer vanligen kallas, med bibehållande af en från äldsta tider härstammande benämning efter ämnenas olika beskaffenhet indelad i balkar. Den femte i ordningen af dessa är handelsbalken, hvilken innehåller stadganden rörande handeln samt de vanligast förekommande aftalen, så vidt de ej angå fast egendom. Det är med några delar af nämnda balk, hvilka äro af beskaffenhet att nästan för hvar man ofta, ja snart sagdt dagligen, komma i fråga att till-lämpas, vi nu hafva att sysselsätta oss.

1. Om köp.

Det första kapitlet i handelsbalken* handlar enligt la- Ö/verskrif-gens egna ord om “köp och skifte“. Hvad med köp menas Kap. h. b. är af hvar man kändt och behöfver här ej förklaras. Med uttrycket skifte afses här hvad man numera i dagligt tal kallar byte. Skifte eller utbyte af vara mot en annan vara

Tecknas i det efterföljande H. B.var det äldsta slag af handel och användes uteslutande, innan man i penningar funnit en värdemätare, hvarigenom utan direkt utbyte en varas värde kunde godtgöras. Nu mera har detta slag af handel så godt som helt och hållet kommit ur bruk, och själfva uttrycket skifte har i det nuvarande språkbruket erhållit en helt annan betydelse. Yi komma därföre att i det följande icke vidare beröra detta ämne, utan sysselsätta oss endast med handel medelst köp. ovi betydei- 1 § i 1 kap. H. B. lyder:

sen af köp.

”Köp bör ske utan tvång eller list med säljarens och köparens goda ja och samtycke. Sker det annor-ledes; vare ogildt.”

För att köp skall vara för handen erfordras:

1) Köparens och säljarens samtycke.

2) Bestämmandet af det som säljes, eller varan.

3) Bestämmandet af varans värde i penningar, eller

priset.

Om vi härpå tillämpa lagens nyss anförda stadgande, att “köp bör ske utan tvång eller list med köparens och säljarens ja och samtycke“, finna vi alltså, att, så snart köpare och säljare är o öfverens om varan och priset därför, samt denna öfverensstämmelse icke är framkallad af tvång eller list, utan frivillig, är ett giltigt köp för handen. Härmed är köpet slutet, %ch äganderätten till varan öfverflyt-tas från säljaren till köparen. Något ytterligare villkor härför har lagen icke uppställt; således erfordras icke, att köparen betalt varan eller af hämtat den från säljaren. I 2 § heter det ock:

”Nu hafver man slutit laga köp; det skall stånda*. och ej återgånga.”

Varans $f- Bland de rättslärde råda visserligen olika meningar,. fordras ej. huruvida, såsom jag nyss sade, köpet blir fullbordadt, så-snart samtycket förefinnes, eller om detta sker först därmed, att varan öfverlämnas, eller mottages af köparen. Mam

N.har å ena «idan ansett, att då äganderätten innebär, att en person skall kunna med andras uteslutande förfoga öfver en sak, äganderätten ej öfvergår, förr än saken kommit i hans besittning, hvarmed möjligheten att förfoga öfver densamma först skulle inträda; å andra sidan har man framhållit, att lagen icke alls talar om något öfverlämnande, utan endast fordrar “ja och samtycke“.

Denna vetenskapliga tvistefråga torde numera i praktiken få anses afgjord så, att något öfverlämnande ej fordras.

Dock förutsättes härvid att det sålda skall vara be^ramr, *«,»

skola vägas,

stärndt, så att det kan skiljas från säljarens öfriga egen- mätas eller dom. Detta inträffar ej med varor, som skola undergå mätning, vägning* eller räkning, förr än detta försiggått. I 7 § stadgas därföre:

”Nu köpor' man varor, som skola vägas, mätas eller räknas; värde dem säljaren till dess det skett är; sedan värde dem köparen.”

På grund af stadgandet i denna § anser man, att till dess uppvägning, uppmätning eller uppräkning af varan ägt rum, köparen icke är ägare till något visst gods, utan blott äger en fordran hos säljaren på gods af samma slag och till det belopp, denne förbundit sig att lämna.

Ett giltigt köp är således — jag upprepar det än en gång — slutet i och med öfverenskommelsen, och det fordras ej, att varan blifvit af köparen mottagen.

En annan sak är, att ifall man ej genast tager med sig eller låter hemföra det köpta, man för ått skydda sin rätt mot en oredlig säljare bör se till — åtminstone om varan är af större värde — att man kan bevisa köpet genom vittnen eller skriftlig handling. Mera härom här nedan.

Likaväl som köparen alltså i och med själfva köpe-aftalet är ägare till varan och kan fordra, att den när som helst till honom utlämnas, har äfven säljaren rätt att utan afseende på, om köparen ångrar sig eller ej, till denne öfver-lämna varan och uttaga betalningen. Det hjälper ej attköparen efteråt, men före varans mottagande återkallar köpet. Detta torde icke hafva ingått i den allmänna uppfattningen, men är just därföre så mycket viktigare att fast-hålla. Särskildt i våra dagar, då varor så ofta köpas på rekvisition, är det af vikt att iakttaga, att köparen ser sig väl före, att han vid rekvisitionen noggrant bestämmer, livilka och hurudana varor han önskar, samt deras pris; han äger nämligen sedan icke ändra sig.

nätts/aii. Firman Persson & Nilsson yrkade vid Frosia häradsrätt

att af handlanden M. J. Nilsson i Hör utbekomma 812 kronor för varor, som Nilsson genom firmans reseömbud

rekvirerat. Nilsson medgaf, att han rekvirerat varorna, men påstod, att han före deras afsändande återkallat rekvisitionen, hvarföre han bestred att betala. Detta förhållande medgaf firman, men ansåg, att Nilsson icke haft rätt därtill, då köpet redan i och med rekvisitionen blifvit afslutadt. Häradsrätten och hofrätten fri-„kallade Nilsson från betalningsskyldighet; men högsta domstolens flertal ansåg, att den omständigheten, att Nilsson någon tid efter det han rekvirerat varorna i bref meddelat bolaget, att han icke ville mottaga desamma, ej föranledde till Nilssons befriande från köpeaftalets fullgörande, hvarföre han dömdes att betala.

Af detta rättsfall framgår med all önskvärd tydlighet, att för köpeaftals fullbordande icke erfordras, att varan öfverlämnas till köparen.

i'j nödigt att Lika litet behöfs för ett köps giltighet, att betalnin-erlagts. Köp gen erlagts. I allmänhet antages dock till ett köp höra, pa kredit. betalningen erlägges kontant. Häraf följer ock att det i vanliga fall, i händelse af tvist, tillhör säljaren att visa, att kontant likvid ej erlagts, utan att aftal om kredit ägt rum.

Bätttfaii. Vid Gärds häradsrätt yrkade J. Bjerstedt att af Per An-

dersson utfå 1,300 kronor för 2 hästar med selar och en vagn, som han sålt till Andersson. Denne bestred krafvet på den grund, att han genast vid köpet erlagt betalningen kontant, hvilket Bjerstedt åter förnekade. Häradsrätten dömde Andersson att betala, men hofrätten och högsta domstolen yttrade, att som emot Anderssons uppgift, att han kontant betalt hä-starne, selafne och vagnen, annat förhållande icke blifvit bevisad t, så ogillades Bjerstedts talan.Det var sålunda nog att A. påstod sig hafva betalt kontant; B. borde då för att bevara sin rätt att utfå betai-.ning hafva bevisat, att A. erhållit löfte att vänta med betalningen; då han ej kunde det, antogs Ars påstående såsom riktigt. Det är dock tydligt att den bevisning, som af B. i ty fall fordrats, icke behöft vara så stark; utan hade det varit nog, om han kunnat göra antagligt, att kredit lämnats, t. ex. att A. vid tillfället icke synts hafva pänningar framme eller dylikt. Å andra sidan är det, så snart anstånd varit medgifvet, köparens skyldighet att visa, att han sedermera verkligen betalt. Förutsättningen att kontant likvid lämnats vid köpet är nämligen då bortfallen, och det åligger då den som invänder, att han betalt, att bevisa detta. I allmänhet reglera sig i dagliga lifvet dessa förhållanden utan några svårigheter af sig själfva. Såsom en »regel att iakttaga kan Tag alltid dock uppställas att, om man betalar kontant, man ej behöfver r/terföijan-taga kvitto, men att man efteråt icke skall göra den minstaäebetalntn9, afbetalning utan att se till, att man får kvitto därå, hälst medelst kvitterad räkning. — I en stor mängd fall får köparen utan tvifvel betala sin vara två gånger därigenom, att han vid köp på kredit efter hand gjort afbetalningar, utan att därå taga kvitto eller gömma det han fått. — Alla räkningar böra därföre gömmas, helst tio år; därefter “blifva de för gamla“, såsom det heter i dagligt tal, d. v. s. den fordringsrätt, som finnes för de lämnade varorna, förfaller, när den ej gjorts gällande inom tio år.

Här ofvan har jag sagt, att för giltigheten af ett köp om lös egendom icke fordras några formaliteter såsom skriftlig afhandling, vittnen och dylikt.

Härifrån finnes ett undantag; och det är hvad man i dagligt tal kallar “lösöreköp“, d. v. s. köp af lösören, som köparen låter kvarblifva i säljarens vård. Det är väl intet hinder, att dylika köp kunna upprättas äfven muntligen, men bevisningen om köpet skulle i sådant fall blifva ganska svår och för köparen osäker, och det är därföre ej att tillråda att ingå sådant köp, utan att skriftlig i laga form

"Löiöra-

k'6p.nuppsatt handling därom upprättas. Lagkunnig persons biträde bör därtill användas. I fall, hvarom mera här nedan, äro skriftlig afhandling och vissa formaliteter stadgade såsom oundgängliga villkor, nämligen om det köpta godset skall vara fredadt för utmätning for säljarens skuld-

Stadgandena om lösöreköp återfinnas i Kongl. Förordningen af den 20 november 1845, hvars 1, 2, 3 och 4 §§ lyda sålunda:

1 §. ”Den som tillhandlar sig lösören och tillåter, att desamma få i säljarens vård kvarblifva, hör, såvida de skola fredas för utmätning för säljarens skuld, upprätta skriftlig afhandling om köpet, med förteckning, å de köpta persedlarne och vittnens underskrift, och sedermera från predikstolen i kyrkan i den församling, där säljaren bor,

å nästa söndag, då gudstjänst därstädes hålles, låta om samma afhandling uppläsa kungörelse, upptagande säljarens och köparens namn och yrken, dagen då köpeafhandlingen blifvit uppgjord samt köpeskillingens belopp, öfver hvilket uppläsande bevis bör tecknas å handlingen; hvarefter densamma bör, om egendomen finnes i stad, inom åtta dagar efter kungörandet uppvisas i Stockholm hos öfverståthållareembe-tets kansli och i rikets öfriga städer inför rådstufvu-rätt, för att i dess protokoll intagas, samt om egendomen finnes å landet, ej allenast inom berörde tid för kronofogden i orten uppvisas och i bestyrkt afskrift honom tillställas, utan ock senast vid det lagtima ting, som näst efter en månad infaller, inför häradsrätten till intagande i dess protokoll företes.”

2 §. ”Öfverståthållareembetets kansli samt råd-stufvu- och häradsrätter böra genast hos sig, till allmänhetens kännedom, angående uppvisade och inproto-kollerade köpeafhandlingar, offentligen anslå kungörelser af enahanda innehåll, som ofvan nåmndt år.”

3 §. ”Glöres af fordringsägare vid utmätningstill-fälle jåf emot då företedd köpeafhandling, som bcfinnes så upprättad och behandlad som i 1 § sägs, vare han skyldig, därest han jäfvet fullfölja vill, att inom tre månader därefter instämma såväl säljaren som köparen till domstolen i den ort, där godset finnes, eller vare all talan i ty mål kvitt; och stånde godset i kvarstad, därest sökanden inom fjorton dagar efter utmätnings-förrättningen hos konungens befallningshafvande i länet* ställer full borgen för den kostnad och skada, som af kvarstaden följa kan.”

4 §. ”Utan hinder deraf, att med köpeafhandling om lös egendom blifvit så förfaret, som här ofvan sagdt är, äge domaren efter omständigheterna pröfva afhand-lingens giltighet; och vare köparen alltid pliktig, där fordringsägaren det äskar, att med ed betyga att emellan honom och säljaren är på god tro så tingadt och betaldt, som afkandlingen innehåller.”

Detta slag af köp, hvarom före år 1835 icke i svensk lag finmos några särskilda föreskrifter, torde från början hufvudsakligen hafva varit atsedt att ersätta bristen af stad-ganden om panträtt i lös egendom, som af säljaren behålles. Åtminstone har stadgandet i tillämpningen kommit att tjäna sagda ändamål. Enligt svensk rätt är det nämligen nödigt för giltighetfen af en pantsättning af lös egendom, att pant-hafvaren får panten i handom, som det heter, d. v. s. emot-tager den i sitt förvar.

Oaktadt förordningen således kommit att nästan ute-slutande tjäna nyssnämnda ändamål, d. v. s. att användas så-men verkliga

----------- k'öp.

* Nu öfverexekutor, d. ä. konungens befallningshafvande för landet -och vissa mindre städer, samt magistraten i de större städerna.Rättsfall.

J/ösöreköps of handling erforderlig egentligen vid utmätning.

som form för pant eller, såsom det med en i den juridiska vetenskapen vanlig benämning ock lieter, hypotek i lös egendom, som fortfarande får kvarblifva hos gäldenären, har åt aftalet i allo gifvits formen af ett köp. Det får därföre ej betraktas eller behandlas såsom pantsättning, utan som köp. Egendomen anses verkligen vara köparens, ej säljarens. — Det har ej sällan händt, att fordringsägaren vid konkurs gått förlustig den egendom, hvarom lösöreköp blifvit upp-rättadt, därföre. att han i konkursen bevakat sin fordran och yrkat förmånsrätt ur den egendom, lösöreköpet omfattade, ååsom ur en pant. Han hade i stället bort yrka att utfå egendomen såsom sin tillhörighet ur konkursmassan; hade lösöreköpet varit riktigt, kunde detta ej förvägrats honom.

Uti L:s konkurs bevakade G. 2,401 rdr 8 sk. banko samt yrkade att, på grund af gäldenärens utfärdade köpebref å lös egendom till nyssnämnda belopp, få samma egendom sig tillerkänd. Hofrätten yttrade, att då G. ej hade i handom den lösegendom, hvarom köpebref ven handlade, komme han ej att njuta yrkad förmånsrätt för sin fordran, som för öfrigt gillades, G. dock öppet lämnadt att, därest han ville göra anspråk på äganderätten till lösegendomen, därom särskildt vid vederbörlig domstol fora talan. Högsta domstolen fastställde hofrättens dom, med tillägg af det ytterligare skäl, att det icke tillkommer konkursdomstolen att pröfva hvad verkan köpeafhandlingarne kunde medföra i afseende på G:s rätt att få egendomen till sig utlämnad.

Felet i G:s tillvägagående i detta fall var tydligen det, att han bevakade fordran i konkursmassan och ville utfå den med förmånsrätt ur den köpta egendomen, såsom om denna blifvit lämnad såsom pant. Han borde i stället hafva stämt konkursmassan med yrkande att utfå egendomen såsom sin tillhörighet. Utgången torde då blifvit en annan.

Af de nyss anförda stadgandena i 1845 års förordning, hvilkas innehåll för öfrigt bör vara lätt att förstå, synes att där föreskrifna förfaringssätt stadgats såsom villkor därför, att egendomen skall, medan den befinner sig kvar hos säljaren, vara fredad från utmätning för dennes skuld.

Detta har i allmänhet af domstolarne fattats strängtefter ordalydelsen, så att, då t. ex. icke utmätning, utan konkurs ägt rum, lösöreköp godkänts, äfven fastän de i 1845 års författning föreskrifna formaliteterna ej iakttagits/

— Härom råder dock icke ens inom högsta domstolen någon fullständig enighet. Det är därföre bestämdt att tillråda att vid upprättandet af s. k. lösöreköp så förfara, som författningen föreskrifver.

Huruvida köpeskillingen erlagts kontant eller på annat Sättet/Ör er-sätt, inverkar icke på köpets giltighet. Den kan sålunda kopeskillin-mycket väl erläggas på det sätt, att köparen däremot kvit- ffeöreiöp. * tar en sin fordran hos säljaren; ja, den kan till och med lämnas på det sätt, att köparen ikläder sig betalningsskyldighet för säljaren såsom borgesman eller på annat sätt.

I detta sistnämnda fall bör dock köparen hafva fått vidkännas utbetalning för säljaren, innan han kan göra anspråk på att få egendomen till sig utlämnad.

A. W. Jansson och hans hustru försålde genom lösöre- Jtätts/aii. . köpsafhandling den 21 maj 1881, hvilken behandlades enligt 1845 års författning, till A. P. Andersson lösegendom till värde af 1,500 kronor, och lämnade denna afhandling till Andersson såsom säkerhet för det denne jämte 4 andra gått i borgen för ett Jansson lämnadt lån å 4,000 kronor. Sedan J. gjort konkurs och A. infriat lånet med 3,600 kronor, yrkade sysslomännen i konkursen vid rådstufvurätten i Nyköping, att afhandlingen, såsom utgörande allenast pantsättning, måtte ogillas och godset, som fortfarande varit i J:s vård, förklaras tillhöra konkursmassan. Rådstufvurätten förklarade, att enär handlingen utvisade, att äganderätten till godset blifvit mer än ett år före konkursens början af makarne J. öfverlåten å A., samt afhandlingens giltighet ej kunde anses beroende däraf, huruvida den utfasta köpeskillingen blifvil gulden med kontanta penningar eller genom den af A. for J. ingångna sederpiera inlösta borgensförbindelsen, ogillades sysslomännens talan. Denna dom, som ändrades af hofrätten, fastställdes af högsta domstolen med 4 röster mot 3.

Det är dock tydligt, att betalningen för lösegendomen måste på ett eller annat sätt vara erlagd. Ar så ej förhållandet, förfaller naturligtvis afhandlingen. Och den, som under falskt sken af lösöreköp afhänder sig egendom föratt förekomma utmätning eller eljest hindra annan att göra sin rätt till egendomen gällande, gör sig förfallen till straff för bedrägeri.

Lösörena Den, som köper annans lösa egendom och lämnar den

specificeras. kvar i säljarens vård, bör, jämte iakttagande af hvad i 1845 års förordning stadgas, vara angelägen därom att låta köpevittnena taga noga kännedom om antalet och beskaffenheten af de försålda varorna, så att han i fall af behof må kunna bevisa, hvilka lösören blifvit till honom försålda. Därest t. ex. säljaren gör konkurs och tvist uppstår med borgenärerna, hvilken egendom det är, som blifvit försåld, är 'det nämligen köparen, som bevisningsskyldigheten i detta afseende åligger.

Lösöreköp Härmed sammanhänger ock att lösöreköp icke lämp-

jör egendom, ligen kunna afslutas om sådan egendom, som tid efter annan annan om- ombytes och ersättes med annan, t. ex. ett handelsvarulager, kreatursbesättning och dylikt. Genom lösöreköpet öfvergår nämligen äganderätten allenast till den egendom, som säl-jes; därest denna afyttras och annan sättes i stället, blifver * den nya egendomen säljarens. Denne kan möjligen af köparen ställas till ansvar för förskingring, men säkerheten i

egendomen är borta.

3 § i 1 Kap. H. B. lyder:

”Klandras det, som såldt är, eller det man i värde fick; värje hvar det han utgaf, eller böte tio daler och skadan åter.”

Um fel i varan.

Och 4 § lyder:

”Nu säljer man den vara, som sedan finnes hafva fel, varder säljaren lagligen tillvunnen att hafva det fel vetat och ej uppenbarat, tage sitt åter, och gifvo

ut värdet; gälde ock allan skada-----------------. Finnes

i själfva varan förborgadt fel, så att hvarken köparen eller säljaren det förut varseblifvit, gånge det köp åter, och tage hvar sitt igen. Är köpet skedt med det för-

ord, att köparen skall godset behålla, ehvad det är bättre eller sämre; stånde köpet fast. Då häst köpes, hafvo köparen frestetid tre dygn.

Dessa §§ meddela alltså föreskrifter för det fall, att det som säljes är behäftadt med fel; och som de äro tydliga och enkla, torde det vara för hvar man lätt att utan vidare förklaring i förekommande fall tillämpa dem.

Någon viss tid, inom hvilken köparen skall till sälja- Anmärkning ren framställa anmärkning på varans beskaffenhet finnes ej innan varan i lagen angifven. Det är dock gifvet att denna rätt icke anvandes* kan vara obegränsad; men hvilken gränsen skall vara, är ej angifvet, och något stadgadt förfarande vid domstolame synes ej heller finnas. Till ledning må anföras följande rättsfall:

C. G. Ringström yrkade i februari månad 1883 vid rådstuf- mtts/ait. vurätten i Göteborg att som han i sept. 1876 af Aug. Boije inköpt 165 1ji alnar brysselmattor för 620 kr. 63 öre, men vid en hösten 1882 verkställd undersökning befunnits att mattorna innc-hölle starkt arsenikhaltiga färger och följaktligen vore behäftade med förborgadt fel, Boije måtte åläggas att, emot återbe-komraande af mattorna, återgifva Ringström köpeskillingen. Det styrktes att mattyget verkligen var arsenikhaltigt, samt att Ringström och hans äldsta dotter hösttiden 1882 företett tecken till arsenikförgiftning. Såväl rådstufvurätten som hofratten dömde med tillämpning af 1 Kap. 4 § H. B. till köpets återgång; men högsta domstolen yttrade att, som af tyget kort efter köpet förfärdigats golfmattor, hvilka därefter varit i bruk till och med år 1882, kunde Ringström ej anses lagligen berättigad att, emot återställande af mattorna i deras nuvarande skick, återbekomma den därför erlagda köpeskillingen.

I förbigående må här erinras att vid den tid, då mattyget såldes, något förbud icke fanns mot hållande till salu af arsenikhaltiga tyger af sådan beskaffenhet som de ofvan nämnda. Därest så varit fallet, hade köpet varit olagligt och under alla förhållanden bort återgå. Sedermera hafva genom förändringar och tillägg uti Kongl. Förordningen den 7 januari 1876 om vård och försäljning af arsenik samt af andra giftiga ämnen och varor bestämmel-Ifästkop.

serna i detta hänseende gjorts vida strängare, så att försäljning af sådant mattyg som det ifrågavarande numera icke får äga rum.

För ofvan anförda dom, hvilken antecknades i högsta domstolens minnesbok, torde uppenbarligen den åskådning ligga till grund, att anmärkning om fel i den köpta varan och påstående om återgång af köpet måste göras, innan varan af köparen så användts och förändrats, att den icke kan i oskadadt skick återställas. — Man gör därföre alltid klokt i att genast och före användandet undersöka en vara samt framställa anmärkning emot den. Har man användt och förändrat varan, så får man skylla sig själf, då man ej såg sig bättre före.

Det är dock tydligt att det ofvan sagda endast gäller för det fall att säljaren varit, som man säger, “i god tro“, d. v. s. själf trott, att varan var felfri. Kan köparen bevisa, att säljaren lämnat falska uppgifter om varans beskaffenhet, gäller stadgandet i första punkten af 4 §. Köpet skall då under alla förhållanden återgå, om köparen yrkar det.

Lika klart är det att i detta som andra fall “förord bryter lag“; att säljare och köpare kunna vid köpet göra öfverenskommelser, som förändra de lagliga reglerna. Lagen antyder själf detta, då den säger: “Är köpet skedt med det förord, att köparen skall godset behålla, ehvad det är bättre eller sämre; stånde köpet fast.“ Men samma grundsats gäller äfven i motsatt riktning, så att om säljaren be-stämdt utfåst sig att lämna varan fri från ett visst fel, han alltid är skyldig att taga den åter, om detta fel dock finnes. Hade i nyss anförda rättsfall Boije bestämdt utfast, att tyget skulle vara arsenikfritt, torde utgången blifvit en annan.

Vid hästköp stadgas en särskild s. k. “frestetid“ af tre dygn. Detta är, såsom framgår af ordställningen, en för detta slags handel åt köparen lämnad särskild förmån, och får såsom ett undantagsstadgande ej utsträckas till handel med andra kreatur än hästar. Till upplysning om, huru stadgandet tolkats, vill jag omtala följande två rättsfall:A. Andersson i Årröd tillbytte sig vid Löberöds marknad Rätts/aii. den 15 dec. 1883 af J. W. Thorsson en häst mot mellangift af 140 kr., men återförde den redan den 17 dec. till T. och ville att bytet skulle gå åter. T. vägrade att härpå ingå och A. släppte då hästen lös på T:s gård, hvarefter den blef upptagen som driftefa. Sedan A. härpå stämt T. till Frosta häradsrätt med yrkande om återgång af hästbytet, yttrade häradsrätten, att som A. inom den i 1 kap. 4 § H. B. stadgade tid till T. återlämnat hästen, skulle hästbytet gå åter. Hofrätten ogillade Ars talan, då han ej visat, att hästen vid bytet varit behäftad med fel; men högsta domstolen fastställde häradsrättens dom.

Det andra fallet var följande:

A. von Otter köpte af C. O. F. Kruckenberg den 23 juli Rättsfall. 1884 ett sto för 450 kr., hvilket sedermera enligt intyg af djurläkare befanns vara platthofvadt å begge framfötterna och i hög grad behäftadt med stengalla. O. lät därföre den 1 aug. återföra djuret till K., som dock vägrade att återtaga det. O. stämde då K. på köpets återgång till rådstufvurätten i Jönköping, som emedan det var utredt, att stoet kort efter köpet varit behäftadt med de ofvan nämnda felen, som således ock måste bafva funnits vid köpet, men K. icke visats före köpet hafva haft kännedom om dessa fel, ålade K. att mot återfående af stoet till O. utgifva köpeskillingen for detsamma. Denna dom, som af hofrätten ändrades, blef af högsta domstolen fastställd.

Af dessa domslut framgår att stadgandet om tre dygns frestetid vid hästköp bör tydas så, att köparen äger rätt att inom denna tid påfordra återgång af hästköp, äfven om hästen ej har fel, men köparen ändock är missbelåten med honom. — Ar däremot hästen behäftad med verkligt fel, synes yrkande om köpets återgång kunna framställas äfven efter sagde tids förlopp. Och gälla då de vanliga reglerna om köps återgång.

Slutligen, innan jag lämnar läran om köp, vill jag er- om konkurs inra om ett hithörande stadgande ur konkurslagen, som kan nan köpeaf-vara af vikt att känna till. Det är 38 § i konkurslagen, »<»•<«. h vilken lyder så:

”Har någon till gäldenären sålt varor, men betalning därför ej njutit, och äro, innan den tid, då gälde-betydelsen af »f Utsträckning”.

nären sin konkursansökning till rätten eller domaren ingaf, eller, i anledning af borgenärs ansökning om konkurs, offentlig stämning utfärdades, varorna ej af-lämnade till gäldenären eller till annan för hans räkning; vare säljaren ej skyldig utgifva varorna, där borgenärerna dem ej betala.”

1). v. s. om t. ex. en handtverkare öfverenskommit med en person om leverans af ett parti möbler och ej ännu fått betaldt, så är han, om konkurs uppstår, ej vidare skyldig att aflämna möblerna, så vida han ej får full betalning. Lämnas sådan, kan han dock ej bryta aftalet, utan är skyldig att fullgöra leveransen.

Stadgandet, som synes tillräckligt tydligt i och för sig, är just icke så allmänt kändt, som det borde vara, då dylika förhållanden rätt ofta förekomma. Jag känner en landtbrukare, som i tro, att han var därtill pliktig, fortsatte med en aftalad sädesleverans till en grosshandlare, äfven sedan denne gjort konkurs. Konkursmassan tog spannmålen som god pris, och landtbrukaren fick ingå i konkursen i likhet med de öfriga borgenärerna, då han, om han sett sig före, icke behöft leverera'spannmålen, utan i den mån han fått betalning.

2. Om försträckning.

9 kapitlet i H. B. handlar enligt dess öfverskrift: “om försträckning i penningar, eller varor, och ränta däraf“.

Försträckning är lagens benämning på hvad man i dagligt tal kallar lån, hvilket sistnämnda ord i lagspråket däremot har endast den inskränktare bemärkelsen af lån af en viss sak.

Hufvudreglerna för försträckning innefattas i 1, 2 och 4 §§ af ofvan nämnda kapitel, så lydande:1 §. ”Försträcker man annan reda penningar, eller hvad det vara må, göre det i tvenne vittnens närvaro, eller tage bref därå.”

2 §. ”Det som försträckt är, skall å dag förelagdan, till borgenären eller hans ombudsman, eller till den hans rätt innehafver, i samma slag, järangodt och till fullo återgäldas.”

4 §. ”Nu är ej viss dag till betalning förelagd: söke då den, som utgaf, sitt åter, när han vill.”

Då i 1 § säges: “göre det i två vittnens närvaro eller om n;«<«»-tage bref derå“, får detta tagas såsom en anvisning till lån- taga skulde-giiVaren att sörja för bevisningen. Ett handlån utan vitt- br^ å lan' nen är naturligtvis låntagaren lika skyldig att betala, som ett, hvarpå lämnats skuldsedel. Men det kunde ju hända att låntagaren nekar till lånet, och då är långifvaren, om han ej vidtagit det i lagen omtalade försiktighetsmåttet, utan bevis och således sin rätt förlustig.

Lagens anvisning att taga vittnen eller skuldebref är därföre god och bör alltid följas, åtminstone såvidt summan är af. någon betydenhet. Afven af sin bäste vän må man ej af falsk hederskänsla draga sig för att begära revers på ett låri. Han kan ju dö; och utan revers har man då intet att styrka sin fordran med.

I några lagböcker plägar ännu anföras ett icke uttryck- Formen för ligen upphäfdt stadgande, huru skuldebref skola skrifvas, 8kuldebref' nämligen 1 § i Kongl. Förordningen den 28 juni 1798, hvil-ken lyder så:

“Alla skuldebref samt löftesskrifter böra, om de för gällande skola antagas, antingen egenhändigt skrifvas och undertecknas af den sådane utgifver eller af endera, då flere skrifva dem under, eller ock bestyrkas af tvenne vittnen, hvilka på en gång varit tillstädes och af hvilka den ene skall hafva skuldebrefvet eller löftesskriften skrifvit; härifrån dock undantaget hvad i afseende på banken och de allmänna

Föreningen Heimdals folkskrifter. 7. 2diskontverken, såsom af annan beskaffenhet, genom regle-m enter och författningar särskildt kan vara förordnadt och antaget vid de reversaler eller förbindelser, där utgifvas.“

Detta stadgande anses dock icke numera innefatta någon ovillkorlig föreskrift om sättet för skuldebrefs uppsättande, utan sådana kunna visserligen uppsättas utan iakttagande af nyssberörda tillvägagående; och jämväl andra än bankerna anses äga rätt att begagna sig af tryckta blanketter. Det är dock tydligt att, om det af lagen förordade sättet användes, detta ökar tillförlitligheten af skuldebrefvet.

För öfrigt kan naturligtvis ett skuldebref aflfattas på flere olika sätt. En enkel och dock fullt tillräcklig form är:

“Till Pettersson betalar undertecknad efter 3 månaders uppsägning 300 kronor med 6 procent ränta till betalning sker.

(Ort och tid). Andersson.

Bevittnas: N. N. ‘ N. N.“

Betalningstiden, som här var angifven till viss tid efter uppsägning, kan efter olika förhållanden äfven angifvas på annat sätt, såsom “vid anfordran“, eller till någon viss dag. Orden “valuta bekommen“' och andra tillägg, som pläga göras, äro fullkomligt betydelselösa. skuinaden Ett sådant skuldebref, som det ofvan stående, 'säges pande och vara “icke löpande“, emedan det är ställdt till en viss per-

icke Itipande .

skuldebref. gon, Pettersson.

“Löpande“ kallas däremot skuldebrefvet, om det är ställdt till “Pettersson eller order“ eller till “innehafvaren“.

Detta är en synnerligen viktig och i den dagliga samfärdseln djupt ingripande åtskillnad. De rättsverkningar, som

med de nämnda två slagen af skuldebref äro förknippade, äro nämligen af mycket olika omfattning och beskaffenhet. Lagens föreskrifter härom innehållas i 10 § af Kongl. Förordningen den 10 aug. 1877 om nya utsöknings-lagens införande, hvars tre första moment eller punkter lyda:

1. ”Är förskrifning ständ att betalas till inne-hafvaren; njute han betalning, som den i händer haf-

ver. Finnes förskrifning stilld fl, någon viss man, och har gäldenären däri gifvit lof att låta den komma i annans hand; vare lag samma.”

2. ”Invänder den, som utgifvit löpande skulde-bref, hvarom i föregående punkt sägs, att han därtill blifvit tvungen eller förledd, vare den invänduing mot innehafvare, som i god tro är, utan verkan, der utgif-varen försummat att iakttaga hvad i 26 § utsöknings-lagen stadgas.”

3. ”Hafver borgenär, utan sfldant gäldenärcns lof, som i l:a punkten sägs, öfverlfltit hans förskrifning till någon annan; hafve då han ej angan rätt, än den, som förskrifningen lyder å.”

Hufvudskillnaden mellan de båda slagen af skuldebref ligger alltså däri, att ett icke löpande måste, for att kunna göras gällande af annan än den ursprunglige fordringsägaren, af honom öfverlåtas eller som det med ett utländskt, men mycket användt ord heter, “transporteras“. Ett löpande skuldebref åter, vare sig det är ställdt till innehafvaren eller till viss man eller order, gäller utan någon vidare öf-verlåtelse eller transport i hvars och ens hand.

Af denna skuldebrefvens olika art följa nu ock, såsom i ofvan anförda lagrum angifves, väsentligen olika rättsverkningar.

. Ett icke löpande skuldebref har, äfven efter öfverlå- ¡miskraftni telsen på annan, samma gällande kraft mot gäldenären, som Ifipandc det skulle haft i den ursprunglige foiflringsägarens hand. Gäldenären kan således, om han lagsökes för ett sådant skuldebref, göra samma invändningar mot den nye fordringsägaren, som han kunnat göra mot den ursprunglige. Han kan, om han har motfordran hos denne, kvittningsvis göra samma fordran gällande äfven mot efterföljande innehafvare, fastän han icke har fordran hos dem. Han kan med särskildt kvitto visa sig hafva betalt skulden, hvilket kvitto äfvengäller mot den, som därefter i god tro fått skuldebrefvet på sig öfverlåtet. Han kan invända, att han ej emottagit valuta för reversen, eller att han blifvit tvungen eller förledd att utgifva den ; och därest dessa invändningar kunna af honom styrkas, kan en innehafvare af en icke löpande skuldsedel, äfven om han fått densamma i god tro på sigöfver-låten, icke uttaga dess bçlopp hos gäldenären.

Om således, för att taga ett exempel, Andersson såsom likvid för fordran af Pettersson emottager en af Lundström* till Pettersson utfärdad revers, eller om A. på en dylik revers lånar P. penningar, bör han l:o) noga tillse, att reversen af P. transporteras, samt 2:o) såvidt möjligt af L. eller på annat sätt söka göra sig underrättad, att reversen ännu är mot L. gällande. Och om svårigheter möta att kunna härom öfvertyga sig, är det bäst att icke på dylikt sätt emottaga en icke löpande revers.

Jiättskra/ten En löpande skuldsedel åter är ovillkorligen effcer sin °pande”°^ lydelse betalningsgill i innehafvarens hand; och några in-skuidébref. grundade på gäldenärens förhållande till den ur-

sprunglige fordringsägaren, kunna ej göras. En sådan skuldsedel kan, för att fortsätta samma exempel, som nyss anfördes, Andersson tryggt taga emot, förutsatt naturligtvis, att Lundström har tillgångar att kunna betala densamma.

L. kan då ej, han må ha aldrig så stor motfordran hos Pettersson, undgå att betala skuldebrefvets belopp till A. — Han kan ej freda sig därmed, att han redan betalt till P.; ett af P. utfärdadt betalningsbevis gäller ej mot A.

Har L. icke emottagit valuta för reversen, hjälper detta ej heller, lika litet som hans invändning, att han blifvit tvungen eller förledd att utgifva den. För detta sist nämnda fall må dock erinras, att en gäldenär kan fria sig från att betala en skuldsedel, som han blifvit tvungen eller förledd att utfärda, nämligen om han, på sätt här nedan vidare kommer att omtalas, enligt föreskriften i 26 § utsöknings-

\lagen anmält tvånget eller förledandet. I sådant fail, men också endast då, beaktas gäldenärens invändning, och han blir fri från betalningsskyldighet, om han verkligen kan styrka sig hafva blifvit tvungen eller förledd. Har han icke gjort dylik anmälan, tillätes han ej ens förebringa någon bevisning därom.

Jag har nu framställt sättet för skuldebrefs affattande vi}^n J'ör

D # galdenaren

och den olika beskaffenheten af löpande och icke löpande skuldebref, hufvudsakligen med afseende å deras betydelse och för fordringsägaren. * ItZuew?/*

Men af än större vikt är det för en gäldenär att beakta, huru han affattar en förskrifning, samt de olika verkningarne af löpande och icke löpande sådana.

Till en början kan uppställas den regeln, att han bör h^t°^a^kt. vara mycket noggrann vid skuldebrefvets skrifvande, så att ^landet det ej genom öfverkorsningar eller eljest blifver otydligt. aS l™ de' Dit hör äfven, att beloppet tydligt utsättes, helst med både bokstäfver och siffror, eller åtminstone med bokstäfver.

Inga tomma mellanrum böra lämnas i skriften, utan denna bör fortgå i fortlöpande följd. Ifall tryckt blankett användes, böra tomrummen utfyllas med streck eller på annat sätt, för att hindra tillskrifning af sådant, som kan förändra förbindelsens verkan.

Om en person blifvit tvungen eller förledd att utgifva om manbu/-

A ° , vit tvungen

en löpande skuldförbindelse, bör han, så framt han vill blifva eiier/öriedd

r . . . att utgifva

fri från betalningsskyldighet, ej underlåta att därom göra anmälan enligt hvad ofvan är antydt. Härom stadgas i 25 och 26 §§ utsökningslagen:

§ 25. ”Invänder gäldenär, att han blifvit tvungen eller förledd att utgifva den handling, hvarå krafvet grundas; och visar han sannolika skäl för invändningen; varde ock målet förvisadt till domstol, där ej gäldenären försummat att tvånget eller förledandet anmäla och kungöra såsom i 26 § stadgas."§ 26. ”Anmälan om tvång eller förledande skall göras vid domstol eller hos öfverexekutor inom fyra veckor sedan tvånget upphörde eller förledandet skedde; vare ock gäldenären pliktig att, inom lika tid efter det anmälan gjordes, låta domstolens eller öfverexekutors bevis därom i allmänna tidningarne införas. Försummas något af hvad sålunda är föreskrifvet, äge öfverexekutor utan hinder af invändning, hvarom i 25 § sägs, borgenärens rätt pröfva.”

Upplysningsvis må anmärkas att öfverexekutor är för landet konungens befallningshafvande, för Stockholm öfver-ståthållare-ämbetet och för öfriga städer i allmänhet deras magistrater, men i några mindre konungens befallningshafvande. Med “allmänna tidningarne“ afses Post- och Inrikes tidningar, där alla officiella annonser skola införas.

De anförda stadgandena få emellertid, såsom redan förut blifvit vidrördt, icke fattas så, som om den där stadgade anmälan skulle i och för sig befria gäldenären från -betalningsskyldighet. Detta är ej händelsen; den regeln gäller här som alltid, att han skall styrka sin invändning. Han måste vara beredd på att lagligen bevisa, att han blifvit tvungen eller förledd att utgifva skuldebrefvet. Anmälan åstadkommer blott, att hans invändning upptages till pröfning.

Jag vill anföra ett exempel på dylikt förledande, hämtadt från konungens befallningshafvande i Nyköping. En person lagsöktes på en löpande skuldsedel, om hvars tillkomst han invände, att den utfärdats till en, som hotat angifva hans son för ett gröfre brott, men föreställt honom, att han icke skulle göra det, om han finge den ifrågavarande reversen. Detta styrktes med vittnesintyg af de personer, som bevittnat underskriften å skuldsedeln; och då denna skuldförbindelse så mycket mera bort vara utan verkan, som angifvaren ej var målsägare och hans angifvelse skulle saknat all betydelse, skulle lagsökningen sannolikt hafva underkänts, om sådan anmälan skett,

som nyss är nämnd.Nu hade sådan underlåtits, reyersinnehafvarén, å hvilken den ursprunglige fordringsägaren transporterat förbindelsen, sade sig vara i god tro, och gäldenären dömdes att betala beloppet.

Isynnerhet om ett skuldebref är löpande, är det af synnerlig vikt, att vara försiktig vid utfärdandet; ty i allmänhet gälla i afseende å dylika skuldebref inga invändningar mot innehafvaren af desamma.

Särskildt är det i afseende å dylika skuldebref ange- Af betalning läget att iakttaga, att skulden ej betalas, utan att skulde- nas å löpan-brefvet återfås, samt att alla afbetalningar antecknas å bref. skuldebrefvet. Ett särskildt kvitto hjälper ej, om detsamma e*da8Kt icke godkännes af skuldebrefvets innehafvare eller det eljest ende: kan bevisas, att betalningen kommit honom till godo. I otaliga fäll hafva gäldenärer nödgats betala sin skuld flere gånger, därföre att de nöjt sig n*ed dylikt kvitto.

Ej heller är man skyldig att betala ett löpande skulde- jwdfg bl bref, utan att detsamma återfås. Genom flere rättsfall har ^andTslni-denna grundsats uttalats; här må följande anföras: deat7iul/å

N. T. Sy Ivan i Hernösand yrkade vid Örebro häradsrätt muts/aii. att af F. Törner Fresk såsom ägare af Lannafors egendom utfå beloppet af tre stycken i Lannafors intecknade löpande skuldebref, för hvilka Fresk ikládt sig betalningsskyldighet. Det upplystes att dessa skuldebref varit förvarade i kassaskåp i Mälareprovinsernas enskilda banks afdelningskontor i Hernösand, men uppbrunnit vid eldsvåda, som natten emellan den 18 och 19 februari 1877 öfvergått banklokalen. Fresk, som förklarade sig ej vilja medgifva, att skuldsedlarne funnits i banklokalen vid eldsvådan, eller att de uppbrunnit, nekade att betala dem utan att återfå dem, då de voro löpande, och han således ej vore säker att icke framdeles kräfvas för dem; af motparten erbjuden säkerhet ville han icke taga emot. — Flere af bankens tjänstemän hördes och intygade, att skuldebrefven inlagts i kassaskåpet, hvari därjämte legat bankens böcker och andra handlingar, samt att innehållet i skåpet varit alldeles förkolnadt, då det efter branden uppbröts. Samtliga domstolarna förklarade emelleitid Fresk icke kunna ådömas någon betalningsskyldighet, hufvudsakligast på den grund att förbindelserna varit löpande och att bevisningen i målet likväl icke uteslöt nqpjlig-heten att de ännu kunde finnas kvar.skuldsedel, 8:de mom. af 10 § i Kongl. Förordningen om nya

fleregälde- utsökningslagens införande den 10 augusti 1877 innehåller vidare angående verkan af skuldebref, som utgifves af flere:

”Hafva två eller flere skrifvit skuldebref under, med förbindelse, att en för alla och alla för en betala; då äger borgenär för fulla gälden betalning få hos hvem han helst vill; och hafve den sedan lika rätt emot de andra för det han öfver sin del betalt. Hafva de sig ej så förbundit och äro de ej i bolag samman; gälde då hvar sin del efter hufvudtalet.”

Detta stadgande, som har sin fulla motsvarighet i hvad som stadgas om borgen, tarfvar ingen förklaring och är af allmänheten länge kändt och i dagliga lifvet tillämpadt. Betydelsen Här torde ock böra beröras de i dagliga lifvet ofta

revers och förekommande benämningarne uomslagsrevers“ och “hypo-revers. teksrevers“ samt de däraf härflytande rättsverkningar. Därigenom att bankerna i allmänhet äro genom sina reglementen förbjudna att meddela lån mot borgen utöfver ett visst i förhållande till bankens rörelse afpassadt mindre belopp, har användningen af s. k. hypoteksreverser erhållit en synnerligen stor omfattning; och då betydelsen häraf bland allmänheten icke är särdeles känd, är det af så mycket större vikt att härpå fästa dess uppmärksamhet.

Då Andersson i banken icke kan få låna penningar mot borgen af Pettersson och Lundström, emedan det belopp, hvartill banken får utlämna borgenslån, redan är upptaget, hjälpes detta på sådant sätt, att A. till banken utfärdar en förbindelse å lånebeloppet samt såsom säkerhet eller “hypotek“ därföre bilägger en af honom utfärdad löpande skuldsedel, för hvilken P. och L. gå i borgen. Den förra skuldsedeln kallas “omslagsrevers“, därföre att den gemenligen lägges såsom omslag omkring den findra, hvilken lägges inuti; den andra kallas “hypoteks-revers“, därföre att den betraktas såsom “hypotek“ eller sä-

kerhet för den förra reversen. Hypoteksreversen, som i ofvan anförda fall antogs vara utfärdad af låntagaren själf,

kan naturligtvis äfven vara utfärdad af annan man, hvilket ock kan sägas vara egentligare än det förra; men rättsförhållandet bibehåller äfven i detta fall väsentligen samma natur. Den förra eller omslagsreversen brukar gemenligen förses med en påskrift, utmärkande beskaffenheten af det hypotek, som lämnats, samt angifvande hypoteksreversens datum jämte utfärdarens och borgesmännens namn.

Äfven om nu uppkomsten eller åtminstone den omfattande utvecklingen af omförmälda bruk således ursprungligen torde haft sin anledning i önskan att kringgå gifna föreskrifter till inskränkande af användningen af borgenslån, har detsamma numera vunnit sådan utsträckning och jämväl erkänts i lagstiftningen, t. ex. i nya sparbankslagen, att någon förändring härutinnan icke kan förväntas, helst detsamma synnerligen väl lämpar sig för det praktiska lifvets behof. Men väl må detta vara att beklaga; ty det torde väl knappast vara något sätt för upplåning af penningar, som är så egnadt att missbrukas, som just detta. Och i synnerligen många fall har det åstadkommit tvister och förluster för omisstänksamme och okunnige låntagare och borgesmän, hvilka ej sett sig före.

Emedan hypoteksreversen oftast utfärdas, utan att någon valuta gifves, ligger faran däri, att den af en eller annan anledning skiljes från omslagsreversen, hvilken fara är så mycket större, som hypoteksreversen ofta nog är på högre belopp än omslagsreversen. — A. lånar i en bank 3,000 kronor mot hypotek af en af B. till honom utan valuta utfärdad revers å samma belopp, försedd med borgen af G. och D. På lånet inbetalas sedan 2,000 kronor, så att därå kvarstår allenast 1,000 kronor, men någon afskrifning å hypoteksreversen verkställes icke. A. dör och efter honom blir ur-arfvakonkurs; sysslomannen i konkursen inlösa lånet i banken och återfå hypoteket, som ju formellt taget då är Arsegendom, och uttaga af B. hela hypoteksreversens belopp 3,000 kronor.

Ett annat fall: A. liar ej kunnat själf ensam verkställa afbetalningarne, utan därtill erhållit biträde af hypoteksreversens utgifvare B., men denne har låtit A. allt fortfarande stå för lånet. Då detta minskats till 500 kronor, inlöser A. lånet och belånar åter hypoteksreversen för hela dess belopp 3,000 kronor; därpå gör han konkurs eller blir eljest oförmögen att betala. B. nödgas nu ånyo inlösa hypoteksreversens hela belopp, 3.000 kronor.

Dessa fall, som jämte många andra dylika förekotnmit under min praktik, visa nogsamt, huru farliga dylika reverser äro. Och jag skulle för min del vilja tillråda, att då man vill hjälpa någon att erhålla lån, hellre göra det genom att teckna sig som borgen än genom att utfärda en hypoteksrevers. Ty det är nästan omöjligt att angifva några regler, hvarigenom en utgifvare af dylik revers kan i hvarje fall skydda sig mot oberäknad förlust.

Några försiktighetsmått må dock angifvas. Dit hör i främsta rummet att vid utställandet af hypoteksrevers alltid taga en motrevers. Om så skett i det första här ofvan anförda fallet, d. v. s. om A. till B. utfärdat en motrevers å 3,000 kronor, hade den sistnämnde varit skyddad. Dit hör vidare att tillse, åtminstone för det fall att hypoteksreversens utgifvare verkställer afbetalningar å lånet, att dessa afbetalningar jämväl afskrifvas å hypoteksreversen.

Den gyllene regeln är och förblir emellertid: utgif aldrig någon revers utan valuta. Vill du hjälpa, gör det hellre genom din borgen, tecknad direkt å lånereversalet; då är rättsförhållandet öppendagligt för enhvar, och oförutsedda förluster undvikas åtminstone.

Då hypoteksreversen närmast är att jämföra med en lös pant, ligger det närmast till hands att, då den skall användas för skuldbeloppets gäldande, detta sker genom dess försäljning i likhet med hvad som äger rum vid pant. Dådensamma emellertid har ett bestämdt värde och således någon försäljhing icke behöfs för utrönande af detta värde, kan detta sätt att tillgodogöra sig skuldebrefvet icke blifva annat än en omväg. Och det enklaste och vanligaste sättet är därföre, att det förskrifna beloppet i vanlig ordning utsö-kes hos reversutgifvaren eller borgesmännen. — Härvid måste dock iakttagas, att långifvaren, om hypoteket är på högre belopp än lånet, i intet fall får taga ut mera än sin fordran, och att således hypoteksreversen endast kan göras gällande i den mån, som det behöfves för att gälda denna fordran.

Likaså bör märkas, att om hypoteksreversen är utställd af låntagaren själf — d. ä. det första af de här ofvan

omtalade fallen eller att Andersson utgifvit både om-slagsreversen och hypoteksreversen — långifvaren hos A. icke kan i något fall uttaga fordran för mera än omslags-reversens belopp. Han kan således icke hos A. uttaga eller i hans konkurs bevaka fordran på grund af både om-slagsreversen och hypoteksreversen. Jag vet fall, då sådan bevakning ägt rum och äfven fått passera oanmärkt. — Likaså är äfven följande förfarande, som ofta begagnats, oriktigt. A. har fordran hos B. på 10,000 kronor samt såsom säkerhet därför en af B. utfärdad revers å samma belopp med borgen, som dock är värdelös. I B:s konkurs bevakar A. sin fordran med yrkande att fa åtnjuta säkerhet i den pantsatta skuldsedeln. A. låter sedan hembjuda denna till konkursmassan och, då den ej löses, sälja den, hvarvid han inropar den själf för 1,000 kronor, och yrkar i konkursen utdelning dels för 9,000 kr., utgörande fordran på omslags-reversen med afdrag af hvad hypoteket inbringat, och dels för 10,000 kronor på grund af hypoteket. Jag vet ett fall ur min praktik, då ett dylikt förfarande genom borgenärernas okunnighet godkändes. Det rätta hade varit, att A. fått utdelning i konkursen för sin fordran 10,000 kr.; den omständigheten, att han för densamma fått ytterligare en förskrifning af gäldenären, gjorde ej hans rätt större.Ränta.

Håg sta lag-liga ränta.

Ränta på ränta.

Det är vanligt att vid lån utföstes ränta, d. ä. ersättning för det låntagaren under den aftalade tiden far vara i besittning af lånebeloppet.

Denna ränta är enligt svensk lag bestämd till högst sex procent. 9 kap. 6 § H. B. stadgar nämligen:

"Ingen tage eller låte förskri fva sig större ränta ån sex för hundrade om året. Hvar som det gör eller tager ränta på ränta, hafve förbrutit hela räntan och böte tiondedelen af hufvudstolen * åt de fattiga. Är vid försträckning af penningar visst vite utfäst, där gälde-nären med betalningen öfver förfallodagen skulle fördröja, vare det ogildt.”

Genom Kongl. Förordningen den 13 sept. 1864 har dock förbudet mot högre ränta än 6 procent erhållit en viss inskränkning. Där stadgas nämligen:

”Hvad i 9 kap. 6 § H. B. är stadgadt om förbud att taga eller låta förskrifva sig större ränta än sex för hundrade om året, äge ej tillämpning vid försträckning, som mot förskrifning utan säkerhet af inteckning i fast egendom, eller pant af i sådan egendom intecknadt skuldebref, lämnas på viss tid, ej öfver-stigande sex månader.”

Härigenom är för alla lån utan inteckningssäkerhet och med bestämd betalningstid, som ej är längre än sex månader, räntefotens bestämmande öfverlämnad åt de enskildes fria godtycke. Men vid alla lån, som skola betalas vid anfordran eller viss tid efter uppsägning, får räntan ej vara högre än 6 procent.

Likaså är ränta på ränta förbjuden. Dock stadgas härom i 7 § af 9 kap. H. B.

”Nu varder skuldebref med begges samtycke för-nyadt, och räntan lagd till hufvudstolen; det skall ej för ocker räknas."

* ~ det utl&nade kapitalet.Om ränt» stadgas vidare i 9 kap. H. B.

§ 5. ”Hafver någon af samme man fått flere än ett, och förbundit sig, att för det ena gifya störrek}1‘idb^ka ränta, och för det andra mindre, eller ingen; där må skuldenär afråkna det som betalas, å hvilketdera lån han helst vill; dock ej förr än förfallodagen inne år. Ej må på något hufvudstolen afräknas, förr än räntan gulden är.”

§ 8. ”Borgar man gods och utfåster att betala till Viss dag, och gör det ej; gifve då ränta till sex för hundrade om året från förfallodagen. År ej viss tid betingad, då räknas fem för hundrade, ifrån den dag, han hos konungens befallningshafvande eller domaren sökt varder.”

§ 10. ”Hafver man lånt penningar på viss tid, och ej ränta för dem utfåst; vare då ej skyldig den alt gifva. Betalar han ej å föreskrifven tid; gälde sedan ränta sex för hundrade om året. Är ingen tid nämnd; gånge därom som i 8 § stadgadt är.” v

Och i 10 § af Kongl. Förordningen om nya utsök-ningslagens införande den 10 aug. 1877 stadgas:

Möm. 9. ”År i skuldebref viss och loflig ränta utfåst; hafve den lika rätt med hufvudstolen, där ej för vissa fall i lag annorledes stadgadt år.”

Mom* 10. ”Är skuldebref löpande, vare ej gälde-nåren skyldig att gälda ränta för längre tid efter förfallodagen än från den dag, då borgenären fordrat betalning, där ej gäldenären annorledes sig förbundit.”

I korthet sammanfattadt innehålla de nu anförda stad-gandena alltså:

Har man utfåst viss ränta, så måste man utgifva denna ränta, såvida den ej är högre än den i lagen medgifna.Till utbekommande af räntan har borgenären lika rätt som till kapitalet. Han är till och med, om af betalning å skulden göres, berättigad att afräkna denna först å den förfallna räntan, samt, först då ingen sådan återstår obetald, å kapitalet.

Likväl iakttages härvid att, om skuldebrefvet är löpande, gäldenären icke är skyldig att betala ränta för annan tid än till förfallodagen. Därefter behöfver han ej betala ränta annat än från den dag, då han blifver lagsökt. Grunden härtill är den, att då skuldebrefvet är löpande och sålunda utan någon transport betalningsgillt i innehafvarens hand, gäldenären ju ej kan veta, till hvem han skall vända sig for att betala, utan därföre måste stå färdig med penningarna hvilken stund som helst, som innehafvaren af skuldebrefvet kan komma att kräfva honom på dem. — a/etuurycket^euna> rättighet att ej behöfva betala ränta efter förfallo-nin*sker” ^agen kan gäldenären emellertid afsäga sig; i lagen heter det nämligen: “där ej gäldenären annorledes sig förbundit“. Denna särskilda förbindelse plägar uttryckas med orden “till dess full betalning sker“. — Låtom oss taga ett exempel. Antag att skuldebrefvet lyder så: “Till Pettersson eller order betalar jag 7 månader härefter 1,000 kronor med sex procent ränta. Nyköping den 15 november 1890. Andersson.“ Den 30 nov. 1891 lagsökes

Andersson, men är då ej skyldig betala ränta för längre tid än från den 15 nov. 1890 till den 15 juni 1891

samt från lagsökningsdagen den 30 nov. 1891 till dess betalningen erlägges; men för tiden mellan den 15 juni och 30 nov. 1891 utgår ingen ränta. Hade Andersson i reversen skrifvit “med sex procent ränta till dess betalning ^sker“, hade han däremot nödgats betala ränta för hela tiden. —

Det är därföre för en långifvare af vikt att tillse, att nyss

omförmälda ord inflyta i ett skuldebref; han kan möjligen eljest under en längre tid gå förlustig räntan.

Detta i de fall, då -ränta är förskrifven i skuldebrefvet. Är ej så händelsen, men viss förfallotid är utsatt, ärgäldenären enligt 9 kap. 8 § H. B. skyldig att betala sex procent ränta från förfallodagen. Men om icke någon för-fallotid är utsatt, d. v. s. om skuldsedeln är ställd att betalas vid anfordran, eller om intet är i densamma nämndt om betalningstiden, är gäldenären allenast skyldig att betala fem procent ränta från lagsökningsdagen.

Genom en Kongl. Majt:s dom af den 4 april 1862 ^¿iigenker-har den grundsatsen uttalats och tillämpas numera allmänt, att ränta är en af gäld, somf därest icke annorlunda öfver-enskommes, skall årligen erläggas. Man är sålunda skyldig att för hvarje år betala ränta å en skuld, hvarå ränta är utfäst. — Bland allmänheten är den åsikten gängse, att detta skulle betecknas med ordet årlig ränta. Men detta ordet “årlig“ saknar all betydelse; skyldigheten att betala räntan årligen finnes, vare sig det står årlig ränta eller ej.

Jag känner ett fall, där det var meningen att räntan icke skulle betalas förr än vid förfallotiden af reversen eller om 5 år; och detta trodde utgifvaren sig hafva uttryckt genom att utesluta ordet “årlig“ framför ränta. Men häri misstog han sig; han blef af skuldsedelns innehafvare lag-sökt och ålagd att betala ränta särskildt för hvarje år.

Ordet “löpande“, som man äfven ofta nog ser tillsatt framför ränta, saknar också all laglig betydelse; det är således fullkomligt onödigt att utskrifva detta ord.

Man talar därom att fordringar preskriberas, om for- presicrir-dringars preskription. Därmed menas att en fordran, som111°drmgIf.r icke under viss tid bevakats hos gäldenär, icke vidare kan mot honom göras lagligen gällande. Lagens stadganden härom innehållas i Kongl. Förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämning, och de väsentligaste af dem lyda sålunda:

1 §. ”Hvar, som har fordran hos annan i penningar eller hvad det är, skall den genom stämning eller lagsökning, eller eljest skriftligen eller muntligen, hos

gäldenären kräfva inom tio år från den dag, då skulde-bref eller annan handling, hvarå fordran grundad år, gafs eller fordringen annorledes tillkom; och vare fordringens tillkännagifvande hos gäldenären lika ansedt, som hade kraf skett; är fordran ej till betalning förfallen så tidigt, att den inom tio år sökas eller kråfvas kan; då skall borgenär, inom sagda tids förlopp, gäldenären därom erinra. Yare ock borgenär skyldig att, så länge hans fordran. sedan innestår, den ånyo bevaka som nu sagdt är, inom hvart tionde år ifrån den dag, då sista bevakningen skedde.

Har den, hos hvilken fordran genom kraf eller erinran bevakas skall, blifvit i sådant ändamål, å tre särskilda dagar af tionde året, sökt i sitt hemvist, men ej kunnat träffas; gifve borgenär fordringen an hos domstol eller konungens befallningshafvande* och 4åte bevis däröfver i allmänna tidningarne** införas tre gånger, minst 14 dagar emellan hvarje gång och första gången inom tionde årets slut.

Är borgenären ej veterligt, om eller hvar gäldenären äger hemvist inom riket, då må ock fordringen hos domstol eller konungens befallningshafvande an-gifvas och beviset däröfver i tidningarne införas inom tid, som nu sagd är.”

2 §. ”Försummar borgenär att fordran bevaka efter hvad i 1 § skils; hafve sin talan emot gäldenären förlorat.”

3 §. ”Afbetalning å hufvudstol eller räntebetalning,

* Nu öfverexekutor (= konungens befallningshafvande eller magistrat, se sid. 22).

** Post- och Inrikes Tidningar.soin af gäldenär eller med hans vetskap gjord är, så ock annat gäldenärs erkännande af fordringens tillvaro, gälle såsom hade fordringen hos honom bevakad blifvit. Inteckningsförnyelse hafve ock lika verkan emot ägare af den intecknade egendomen; vill borgenären hålla talan emot annan öppen; bevake då sin fordran emot honom, såsom i 1 § sägs.*

| § 5. ”Är o flere gäldenärer, de dår en för alla och

{ alla för en betalningsskyldighet sig iklädt, och försummar borgenär att sin fordran hos någondera bevaka efter 1 §; vare de andre ej skyldiga att gälda hvar mer än sin del efter hufvudtalet; uppkommer brist | hos någondera; varde den lika fördelad emellan de öf-riga, som förbindelsen sig iklädt, och falle borgenär den del till last, som gäldas skolat af den, han låtit blifva ansvarigheten kvitt. Har borgenär under tionde året fått sin fordran hos någondera gäldenären ut; då äge denne, inom ett år sedan fordringen gulden blef, | sin rätt bevaka hos de andra, af hvilka ersättning bör ' utgå, för hvad han öfver egen del betalt.”

§ 7. ”Har gäldenär genfordran hos borgenär; äge rätt att sin skuld däremot kvitta, ändå att han den gen-i fordran ej så bevakat, som i 1 § sägs; var tiden till genfordringens bevakning ute, när den i hans hand kom eller när han till borgenären skyldig blef; äge kvittningsrätt ej rum.”

§ 18. ”Hvad om gäldenär i denna förordning sägs, gälle äfven om löftesmän i allt hvad däraf å honom ! lämpas kan.”

Dessa stadganden torde icke behöfva någon vidare utläggning, då deras innehåll därförutan bör vara tydligt för

ifaininfså en oc^ kvar. Här må blott anmärkas att på det ränte-som bevis betalning må innefatta bevis om att fordringsrätten beva-bevarande. rats, det måste visas att den verkställts af gäldenären eller med hans vetskap. Det är således icke nog att på skuldsedeln förekommer anteckning därom, att ränta betalts. Det måste, ifall gäldenären bestrider, att sådan betalning verkställts af honom, bevisas att det är han, som själf eller genom annan

verkställt densamma. Det har ej sällan händt att innehafvare af skuldebref vändt sig till mig och menat, att de ej behoft vidtaga vidare åtgärd för fordringsrättens bevarande, enär på skuldebrefvets baksida förekommit anteckningar sådana som: “1 års ränta betald den 20 juni 1892.“ Detta är emellertid ett misstag; säkerheten fordrar, att gäldenären inom tio år kräfves för fordringsrättens bevarande, äfven fastän å skuldebref vet finnas anteckningar om räntebetalning.

nätts/aii, Häradshöfdingen E. A. Landegren hade tecknat borgen å

ett den 25 februari 1862 utfärdadt skuldebref å 4,000 kr. och genom utslag den 9 mars 1867 ålagts att betala detta belopp med ränta. Sedermera gjorde han konkurs och i februari 1875 uppbar riksbanken såsom innehafvare af skuldebrefvet utdelning i konkursen med 1 */4 procent. Åren 1881, 1882 och 1884 verkställde L. därå afbetalningar å tillhopa 600 kr., dock under det af honom gjorda förbehåll, att han härigenom icke ville erkänna, att fordringsrätten vore bevarad, och att han skulle återfå beloppet, om så icke vore fallet. Är 1886 instämdes L. till Lösings, Bråbo och Memmings häradsrätt med yrkande att han måtte åläggas betala återstående beloppet. L. invände, att fordringsrätten förfallit redan innan han år 1881 verkställde första afbetalningen å skuldebrefvet. Häradsrätten frikände honom från all betalningsskyldighet, men såväl hof-rätten som högsta domstolen ansågo, att genom den i L:s konkurs den 15 februari 1875 verkställda afbetalningen fordringsrätten blifvit lagligen förvarad och ålade L. betalningsskyldighet.

Bevakning i

ler lika med Af detta rättsfall, som egentligen rör borgesman, men dringsrät- naturligtvis är lika tillämpligt på en gäldenär, framgår, ‚Cr«7?åe.a att bevakning och utdelning i konkurs anses lika gällandesom sådant kraf eller erinran, som författningen om preskription omtalar. #

3. Om borgen.

Lagens stadganden om borgen förekomma i 10 kiip.s'a^m H. B. De hufvudsakligaste och för allmänheten viktigaste borgen. att känna lyda så:

§ 8. ”Går någon i löfte för annars mans gäld; betale han det gäldenär själf ej gälda gitter”-----------.

§ 9. ”Nu hafver löftesmän sig åtagit annars mans gäld, som sin egen, och utfäst betalning å viss tid eller ort, eller ock sig lika med gäldenären därtill förbundit; söke då borgenären hvilken han helst vill.”

§ 10. ”Dör gäldenär; svare då dess arfvingar, så långt gods hans räcker, och gälde löftesmän det som brister. Dör löftesmän, medan han under borgen står; vare då borgenär skyldig, att strax fordra ny borgen af gäldenären; gitter han den skaffa; vare den förra löf-tesmannens arfvingar fria; gitter han ej; söke borgenär betalningen genast ut af gäldenär, och bristen af löf-tesmannens gods.”

§ 11. ”Hafva två, eller flera, i borgen gått, och sig en för alla, och alla för en, till ansvar bundit; där må man för fulla gälden söka hvilkendera man helst vilt. Är ej borgen sålunda utfäst; svare hvar för sin del.”

Af dessa stadganden synes, att borgen är af olika slag, medförande i hvarje fall olika starka förpliktelser. Det första >en' och enklaste slaget är s. k. enkel borgen. Denna afhand-las i 8 § och tecknas gemenligen så: “För ofvanstående förbindelse går undertecknad i borgen.“På grund af en sådan borgensförbindelse är borges-mannen eller löftesmannen allenast skyldig att gälda hvad gäldenären själf icke kan betala. Och som detta icke kan lagligen utrönas, utan att gäldenären lagsökes och utmät-ningsförsök hos honom anställes, måste sålunda dessa åtgärder hafva föregått och gäldenären därvid befunnits utan nog tillgångar, innan borgesmannen är skyldig att betala. _ rroprie bor- Det andra slaget är s. k. proprie borgen, hvarom gen' handlas i 9 § och som tecknas sålunda: “För ofvanstående förbindelse går undertecknad i borgen såsom för egen skuld “ I detta fall behöfver fordringsägaren icke först lagsöka gäldenären, utan kan genast vända sig mot borgesmannen, om han finner detta fördelaktigare.

Borgen af Båda dessa slag af borgen kunna naturligen tecknas af två eller flere personer. Ansvarigheten fördelas då på bor-gesmännen, så att de äro skyldiga att betala hvar sin del; om de äro två hälften, om de äro flere i

förhållande till sitt antal. Tecknas borgen utan något vidare tillägg, äger denna fördelning af ansvarigheten rum icke allenast emellan borgesmännen inbördes, utan äfven gent emot fordringsägaren, så att han af en hvar af löftesmännen endast kan Borgen ”en uttaga hvad på honom belöper efter hufvudtalet. Men löftes-rtia/ör en” männen kunna ock emot honom ikläda sig en starkare för-(TJrgenj!k bindelse genom att teckna borgen, om de äro två “en för bägge och bägge för en“, eller om de äro flere “en för alla och alla för en“. En sådan borgen kallas solidarisk. Fordringsägaren kan i sådant fall hos hvilken af löftesmän-nen som helst uttaga hela beloppet. Och denne iår sedan hos sina medlöftesmän uttaga, hvad på deras del belöper.

Vi finna således, att de olika slagen af borgen äro ganska olika till sina rättsverkningar. Den strängaste af dem är den borgen, som är på en gång proprie och solidarisk. Den är ock det slag, som i det dagliga lifvet allmännast förekommer. Härvid är dock att märka att, om icke genom uttryckligt utsättande af orden “såsom föregen skuld“ samt “en för bägge (alla) och bägge (alla) för en“ borgens beskaffenhet af proprie och solidarisk bestämdt utsäges, den icke anses vara sådan.

I afseende å borgen, särskildt borgen såsom för egen Försiktig-skuld, helst om den tillika är solidarisk, är det af än större tecknande vikt än vid skuldebref att se upp vid dess tecknande. Jag vill anföra ett i detta afseende rätt betecknande rättsfall.

I Uplands enskilda bank beviljades studeranden Frans Bätts/au. Medin ett kassakreditiv å 5,000 kronor, mot en af honom utfärdad förbindelse, däri beloppet fanns utfördt med både bokstäf-ver och siffror, och å hvil ken, bland andra, hemmansägarns Carl Eriksson i Mälby och Herman Pettersson i Frosta tecknat en så lydande borgen: “för ofvanstående förbindelse gå undertecknade en för alla och alla för en i full borgen såsom för egen skuld försäkra“ — —. Sedermera blef Medin för-vunnen att hafva förfalskat lånehandlingar och bland andra äfven tlenna förbindelse på sådant sätt, att han i densamma, som, då borgen tecknades, lydde endast å 500 kronor, skrifvet med siffror, tillsatt en 0 efter 500 och därefter tillskrif-vit beloppet med bokstäfver, hvartill tomrummet på blanketten' lämnat god plats. Förfalskningen var så .gjord, att den ej kunde af förbindelsens utseende upptäckas. Banken stämde Pettersson och Eriksson med yrkande att betala hela beloppet 5,000 kronor jämte ränta. Häradsrätten och hofrätten dömde dem att betala allenast 500 kronor, men högsta domstolen ålade dem enhälligt att betala hej# beloppet 5,000 kronor. Därvid anfördes som skäl i korthet, att borgesmännen tecknat borgen för “ofvanstående förbindelse“ och att handlingens utseende icke gifvit banken någon anledning att misstänka förfalskningen.

Man bör således vid tecknande af borgen å en förbindelse noga se till, att denna är skrifven på sådant sätt, att lånebeloppet icke kan sedermera ändras. Försiktigast torde vara att icke skrifva borgen “för ofvanstående förbindelse“, utan äfven i borgensmeningen införa skuldbeloppet, och det både med bokstäfver och siffror eller åtminstone med bokstäfver.

Man bör ej heller teckna solidarisk borgen utan i den andre löftesmannens närvaro. Om än ene löfkesmannens namn ar falskt, är den andre löftesmannen, därest han teck-nat borgen en för bägge och bägge för en, likväl skyldig att betala hela beloppet.

Likaså för det fall, att andre löftesmaunens namn ingen gång blifvit ditskrifvet.

jtätts/aii. Handlanden L. kräfdes vid rådstufvurätten i Vesterås

på grund af en borgensförbindelse, undertecknad af honom ensam, men genom orden uen för bägge och bägge för en“ utmärkande, att L:s underskrift skett under förutsättning att någon annan jämte honom undertecknade förbindelsen. Genom dom den 7 maj 1866 yttrade Kongl. Maj:t, att enär L. ingått borgen såsom för egen skuld utan att därvid tillse, att den andre person, hvilken skolat med L. dela ansvarigheten, också kommit att underteckna borgensförbindelsen, ålades L. att betala hela det belopp, hvarför borgen var ingången.

iivad /or- För den åter, som emottager en skuldsedel försedd ren bör tillse med borgen, är det af vikt att tillse, att borgensmeningen 1 “borgen! är ordentligt skrifven, helst af endera borgesmanneii, samt att namnteckningarne äro styrkta af kände personer. Detta sist# är af vikt därföre, att större säkerhet vinnes mot förfalskning, om den

fordran uppställes, att vittnena äro personer, hvilkas namnteckningar äro kända. ffvadsomär Rörande det i 10 § af 10 kap. H. B. meddelade stad-om w/tes-' gande, synes af ordalagen, att detsamma egentligen endast afser sådan borgen, som omtalas i 8 § af samma kapitel, eller s. k. enkel borgen, men icke borgen såsom för egen skuld. Genom flere rättsfall har denna tolkning af lagstadgandet ock vunnit erkännande. Däremot är det, då borgen icke är ingången såsom för egen skuld, af nöden att iakttaga 10 §:ens föreskrifter och således strax affordra gäldenären ny borgen samt, om dylik ej ställes, genast lagsöka honom och utsöka bristen af löftesmannens arfvingar. Inom hvilken tid detta skall ske, är ej angifvet annorlunda än med orden “strax“ och “genast“. Tidpunkten torde dock, såsom väl äfven dessa ord antyda, få räknas ej från dödsfallet, utan från det borgenären därom fick kunskap. Inom ett år från sagde ’tid torde säkerheten bjuda, att de i 10 § föreskrifna åtgärderna vidtagas.

AÄro löftesmännen ffere, som borgat en för alla och alla för en, är det än viktigare att iakttaga §:ens föreskrift, enär fordringsägaren eljest riskerar att af de kvarstående löftesmännen endast få ut hvad som belöper på deras del efter hufvudtalet. De hafva nämligen genom fordringsägarens underlåtenhet förlorat sin rätt att kräfva den döde löf-tesmannens arfvingar för hvad de utöfver sin del betalt; och detta bör naturligen föranleda därtill, att de ej heller behöfva betala mer än hvar sin del efter hufvudtalet. —

Såsom ofvan nämndes, saknar dock stadgandet tillämplighet, då borgen är ingången såsom för egen skuld.

Genom Kongl. Förordningen angående löftesmäns rätt Löftesmäns att uppsäga och betala gäld m. m. den 20 juli 1855 är rfä‘gT‘jmr stadgadt:

”Skall förfallotid för gäld efter uppsägning beräknas; hafve löftesmän lika rätt som gäldenär, att uppsägning göra och gälden å förfallodagen betala.

Är ej aftal om förfallotid gjordt, äge ock gäldenär eller löftesmän rätt att betala när han vill, ändå att borgenär det ej fordrar.”

Detta stadgande bereder sålunda tillfälle for en löftesmän att genom skuldens uppsägning och betalning blifva kvitt från sin borgen. För en afliden löftesmäns arfvingar gäller i detta afseende dessutom stadgandet i 4 § af Kongl. Förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarfvagörelse m. m. den 18 september 1862, hvilket lyder så:

”Skall egendom emellan flere sterbhusdelegare i skifte gå, och finnes efter den döde gäld, som ej inom ett år . efter dödsfallet till betalning förfaller; hafve ändå sterbhusdelegarne lof att den gäld uppsäga till betalning ett år efter uppsägningen. Borgenär, som för sin fordran har säkerhet i inteckning och vill hålla sig till den inteeknade egendomen allena, vare dock därOm skuldebref, ställdt till bankinrättning, belånas annorstädes.

Rättsfall.

han sådant inom sex månader efter uppsägningen till-kännagifver, ej skyldig att betalning taga före den för-fallotid, som förut satt var; men i det fall svare ej heller sterbhusdelegare, som ej särskildt sig därtill förbundit, för det belopp, som ur den intecknade egendomen ej utgå kan.”

Detta stadgande bereder sålunda tillfälle för en afli-den persons sterbhusdelegare att få hans borgensförbindelser uppgjorda inom en viss kortare tid.

Rätt ofta har det händt att ett löpande skuldebref, ställdt till någon allmän låneinrättning och försedt med borgen, sedermera icke belånats hos inrättningen, utan på annat håll. Olika meningar hafva i sådant fall yppats om borges-männens skyldighet att infria sin borgen, enär densamma skulle ingåtts under villkor, som sedermera icke inträdt. Se här ett dylikt fall:

J. Ingmansson i Elleholm tecknade borgen “en för alla och alla för en“ såsom för egen skuld å ett den 26 november 1883 af H. Burmeister till direktionen för sparbanken i Karlshamn eller order utfärdadt skuldebref å 10,000 kr. Detta belånades emellertid icke i sparbanken, 'utan lämnades af Burmeister till C. E. Lundgren såsom säkerhet för annan förbindelse, som denne iklädt sig för Burmeister. Lundgren stämde sedan Ingmansson till

Listers häradsrätt att utfå beloppet. Ingmansson invände bland annat att han gått i borgen endast under löfte att utom honom sex andra personer skulle gå i borgen samt att lånet skulle tagas i sparbanken, hvilket emellertid ej skett. Häradsrätten ogillacle invändningarne och dömde Ingmansson att betala; och denna dom, som ändrades af hofrätten, bief af Kongl. Maj:t fastställd.

Flere andra rättsfall finnas, i hvilka denna rättsfråga på liknande sätt blifvit afgjord. Men som olika meningar härom dock gjort sig gällande och dylika skuldebref i alla händelser merendels äro på sådant sätt affattade, att de ej egna sig till belåning annorstädes än 1 den inrättning, som ursprungligen varit afsedd, är det dock säkrast att icke emottaga dem.Kongl. Förordningen angående vissa omständigheter Borgen*pr+ uti lagsöknings- och utmätningsmål, som hädanefter komma att iakttagas, den 28 juni 1798 stadgar i 4 §:

_"Emedan löftesmäns ansvarighet bör mätas efter de villkor, under hvilka borgen ingången blifvit, samt, enär den är gifven på viss tid, det icke beror på borgenärens godtycke, om han förr eller senare uppfyllandet däraf utkräfva vill; ty förordnar Kongl. Maj:t härmed, att om någon går i borgen för betalningen af annans skuldebref såsom för egen skuld, å den för-fallodag skuldebrefvet innehåller, eller ock å viss annän tid, men blifvet ej därför lagsökt inom tolf månader efter förfallodagen, eller efter den utsatta tidens förlopp, då skall löftesmannen för en sådan borgen vara fri."

Genom detta stadgande har alltså föreskrift lämnats dm en särskild preskription for borgensförbindelser, den s. k. borgenspreskriptione». Denna skiljer sig emellertid icke allenast i afseende på tiden, utan jämväl i flere andra väsentliga hänseenden från den förut omnämnda preskriptionen af skuldebref, hvilken för öfrigt, såsom förut är anfördt, äfven gäller för borgesmännen lika väl som för gäldenären.

Först och främst framgår af stadgandet, att borgens-preskriptionen ej gäller för alla slags borgensförbindelser, utan endast borgen "såsom för egen skuld" ellerproprieborgen.

Vidare synes, att densamma icke, såsom den vanliga preskriptionen, afbrytes genom blott erinran eller kraf, utan att borgesmännen måste lagsökas inom 12 månader. Rörande denna lagsökning har genom Kongl. Förklaringen den 29 juli 1812 meddelats den föreskrift, att det är nog, om bor-gesmannen inom 12 månader, hvarje månad räknad till 30 dagar, blifvit hos konungens befallningshafvande eller domaren lagsökt, äfven om borgesmännen ej inom samma tid erhållit del af lagsökningen. Genom Kongl. Kungörelsen den 9 maj 1835 är emellertid bestämdt, att delgifningenBättsfall.

Löftesmäns rätt att af-säqa sig för man af pre skription.

bör ega rum inom 6 månader från den dag lagsökningen till konungens befallningshafvande ingafs. Och därest saken instämts till domstol, följer det af sig själft, samt är för öfrigt genom 1812 års förklaring föreskrifvet, att målet måste fullföljas å den tid, som blifvit i stämningen utsatt.

Det är uppenbart, att löftesmannens befrielse från sin borgensansvarighet gäller icke blott för ett skuldebref i sin helhet, utan äfven för viss del af dess belopp, om detsamma är förfallet att på olika tider betalas. Vid ett amorteringslån äro således borgesmännen fria från att gälda förfallna amorteringar, om de ej lagsökts inom ett år efter förfallo-dagen. Detta är för alla banker, som utlämna amorteringslån, af stor vikt att iakttaga.

Likaså gäller borgenspreskriptionen särskildt med af-seende å räntan. Denna förfaller, enligt hvad ofvan är sagdt, årligen. Och löftesmannen är således fri från betalning af ränta, som förfallit för mer än ett år tillbaka.

Genom Kongl. Maj:ts dom den 3 juli 1866 i ett mål, där lagsökning på grund af borgen såsom för egen skuld anhän-giggjorts för en skuldförbindelse, hvarå ränta icke under flere år blifvit inbetald, har Kongl. Maj:t förklarat löftesmannen icke vara pliktig att af samma ränta gälda mera, än som till betalning förfallit inom ett år före lagsökningens anställande.

I olikhet med hvad förhållandet är vid den vanliga -preskriptionen kan en löftesmän afsäga sig förmånen att tillgodonjuta borgenspreskription. Detta göres genom att i borgensförbindelsen inskjuta orden "tills betalning sker". Genom dessa ord anses nämligen löftesmannen förbinda sig att, äfven om han ej lagsökes inom den utsatta

tiden, likväl fortfarande stå i ansvarighet för skulden, till dess densamma blifvit betald. Särskildt inom bank, där amorteringslån utlämnas, synes det därföre vara af vikt att tillse att dessa ord inryckas i borgensförbindelsen.

Slutligen må erinras om den föreskrift, som meddelats genom Kongl. Förordningen angående sättet för uppsägning af förbindelser, för hvilka flere äro ansvariga, den 20 december 1851, så lydande: .”Hafva flere förbundit sig att, en för alla och alla för en, betala gäld och skall förfallotid efter uppsägning beräknas, vare uppsägning, som hos endera sker, ej mot de andre gällande. Har löftesmän åtagit sig annans gäld, som sin egen, må, där förfallotiden efter uppsägning jämväl beräknas skall, uppsägning, som hos endera sker, ej eller mot den andra gälla. Lag samma vare ock där flere, en för alla och a 11a för en, ingått sådan borgen, nyss sagd är, för gäld, som efter uppsägning betalas bör.”

Dessa föreskrifter, hvilka för öfrigt synas följa af sakens egen natur, torde icke behöfva vidare utläggning.

Denna kortfattade framställning har icke afsett eller kunnat afse att lämna någon utförd eller fullständig framställning i förevarande ämne. Den har blott afsett att fästa uppmärksamheten på några af lagens viktigaste föreskrifter härom. Den har tillika haft till ändamål att påpeka att i detta ämne åtskilligt i det dagliga lifvet förekommer, som kan vara af vikt att iakttaga, att “se upp med“ som det heter, om man vill undvika förluster och obehag. Och då regler icke kunna meddelas, som äro för hvarje i det dagliga lifvet förekommande fall tillräckliga, skulle jag till sist vilja lämna det rådet att, när helst någon tveksamhet uppstår, rådföra sig med någon i dessa stycken förfaren person. Därigenom skulle många förluster, obehag och rättegångar undvikas, och således den ringa kostnad, som med dylik rådfrågning vore förbunden, blifva rikligen ersatt.